

PROPRIETAR-DIRECTOR

AUGUSTIN POPA

Redacția și administrația  
BLAJ, JUD. TÂRNAVA MICĂ

INSERATE

Cl. regulamentului de ap  
licare a tarifului comer  
cial, categoria V.

# Unitatea

REDACTOR

DUMITRU NEDA

Foale înscrise în Registrul de  
Publicații al Trib. Târnava-Mică  
sub Nr. 2-1938.

ABONAMENTE

Pe un an . . . 500 Lei

Pe 6 luni . . . 280 Lei

Pentru străinătate 1000 Lei

**Foale bisericicească-politică — Apare în fiecare Sâmbătă**

## Păcătoasă uitare de sine

(+). *Mare lucru sentimentul demnității!*  
E o calitate care impune respect chiar și dușmanului, oricât te-ar urî altfel. După cum lipsa ei provoacă scârbă și dispreț. Un Inocențiu Micu, și toți câți s'au format în atmosfera de luminat și curat românism, creată de dânsul și susținută de pleiada dascălilor din cetatea lui de școale, și de ucenicii acestora, au înfruntat, cu fruntea sus și cu față nepătată, pe potrivnici. N'au bârfit pe nime — nici pe vrășmași, necum pe frați — nu s'au gudurat pe lângă nime. La mitocănie n'au răspuns cu mojiție. Fără frică și fără slugărnice, au pretins ce-i al lor. Gândul că stăpâni aduși de vânt se vor uita la ei peste umăr, ori îi vor lua peste picior, le-a făcut palma pumn, ojelindu-le cu atât mai vârtos voința de-a-și câștiga dreptul. Ca deputat în parlamentul din Budapesta, Gheorghe Pop de Băsești nu pregetă să se întrepună cu toată căldura inimii „pentru Irlanda statului maghiar, care este — Transilvania nenorocită”.

Vremile mai noi prezintă alte icoane, la cari cu greu ne este a privi și a ne gândi. Știm de-un Killinger care nici nu se afla în țara lui, ci la noi acasă, și știm câți s'au îmbulzit — dintre fii rătăciti de-ai Neamului nostru — să-i atingă pulpana hainei, să-ntre în grații, ca să aibă parte de hatăruri. Nici binele, nici obrazul nației n'a fost luat în seamă. Cel mult interesele cliței au fost avute în vedere. — Cu câtă scârbă va fi primit Baronul teutonic temenelele înjositoare ale inconștienților noștri, cari în aceeași vreme vindeau și împoșcau pe ai lor.

Și oare ce va fi gândit în sinea sa trimisul Sovietelor, d. Vășinschi, când i-a fost dat s'audă (în 29 Noembrie c.), din gura lui Nea Gh. Mandache, cuvinte ca acestea: „Plugărima română nu se va lăsa înșelată ca până acum... Nu vom mai răbda ca dealde... Cuza, Maniu și alții să-și bată joc de noi. Nu ne vom mai lăsa intimidati de acești dușmani ai poporului român, de acești reacționari ce ne-au băgat într'un războiu ce nu era al nostru, ci numai al lui Hitler și al bandei lui...” (Universul, 3. XII. 44). Adecă așa: Iuliu Maniu face parte din aceeași bandă de răuvoitori ai Neamului, ca Hitler și uneltete lui dela noi, și „a înșelat în modul cel mai mârșav așteptările populației din Ardeal” cum scrie un alt „înțelept” dela Drum Nou (4. XII. 44).

De politica lui „Săru' mâna” ne-a fost totdeauna urât. Îndeosebi am simțit însă și simțim oroare față de ea când merge până la criminala uitare de sine de a svârli cu noroiu în cele mai curate valori ale poporului tău, în vreme ce te ploconești slugarnic în fața străinului care, oricine ar fi, la ai săi se gândește mai pre sus de toate, cinstea lor o are înaintea ochilor și tot ce se poate câștiga, pe seama lor vrea să câștige, nu pe a nevol-

## Șoarecii n'o să roadă Ceahlăul!

**Mici încreștări cu privire la problema separației Bisericii de Stat  
de DUMITRU NEDA**

Biserica, la fel cu Hristos, e semnul căruia i-se zice împotriva. Taina aceasta mare este, și nici nu încercăm, aici, să pătrundem în adâncurile ei de întunec. Fapt e că a fost și e cumplit dușmănită și prigonită. Lumină fiind în lume, tocmai prin faptul că luminează e pe picior de război cu întunecul care nu vrea să bată în retragere, având și acesta împărăție mare. Scris este însă că nici porțile iadului nu o vor birui, orice vifore turbate vor stârni și oricâți tovarăși de satanică vrășmașie vor câștiga. Istoria e mărturie. În răstimpul alor două mii de ani stânca adevăratei Biserici a lui Hristos a trecut prin toate băntuile lui Velial: prigoana jidovească, isbiturile năprasnice ale împăraților romani, loviturile haine ale lui Iulian Apostatul, sfășierile pricinuite de eretici și schismatici, samavolniciile cărmuirilor lumești lipsite de spiritul creștin, mușcăturile veninoase ale ironiei și sarcasmului îmbrăcat în haina științei și artei — tot ce poate ucide un așezământ, o existență. S'a dovedit însă — după o intuiție genială a lui Pascal — că sublima soarte a Bisericii este aceea de a fi sprijinită exclusiv de Dumnezeu. Și când însuși Atotputernicul susține o cauză, ce poate face împotriva-i omul? Pentru care milă omenirea nu poate fi niciodată îndeajuns de mulțumitoare Părintelui ceresc, dat fiind că Biserica e stâlp și razim a tot ce-i măreț și nobil în lumea gândirii, simțirii și înfăptuirii. Cum zice Taine: „Creștinismul și astăzi, pentru sute de milioane e organul spiritual, e marea pereche de aripi neapărat de lipsă pentru a ridica pe om, deasupra vieții de josnicie și deasupra unui orizont strâmt, până la devotament și jertfă. Totdeauna și pretutindenea, de 1800 de ani, îndată ce aceste aripi lipsesc ori sunt frânte, moravurile publice și private decad”. — Cât de adânc vedea în miezul lucrurilor neasemuitul Napoleon: „Evanghelia” — cuvântul adevărului vestit de Biserica — „nu-i

nicilor ce îi fac temenele de sclavi. — Înțelegem să ai stimă față de orice neam. Mai întâiu însă pe al tău să-l prețui. În el să-ți ai nădejdea, după Dumnezeu. Cum zicea atât de cuminte Pușkin, gloria neapusă a literaturii ruse: „La ce bun să tot privim în depărtare, când comorile se află ascunse în sânul poporului nostru? Dacă cineva așteaptă mântuirea de undeva dinafară, acela-și vinde neamul”. — Se pot ridica bârfitorii oastei și cărmuitorilor nepătați ai oropsitului nostru neam, la înălțimile pure ale acestui fel de a cugeta?

o carte, ci o ființă vie cu o rațiune, cu o putere carea covârșește totul”.

Dintr'o experiență, mâne-poi-mâne de două ori milenară, mulțimile române credincioase au învățat că Biserica e scut și sprijin, mângâiere și izvor de întărire între orice împrejurări. Dar mai ales în ceasuri de restriște și de cumpănă. De aceea poporul nostru, peste tot, cinstește credința religioasă a oricui, îndeosebi avându-și dragă Biserica sa, pe care vrea s'o vadă ocrotită, ajutată, împodobită și înunjurată cu venerație, nu socotită Cenușotcă de dat la o parte ca o povară de prisos și de necinste, ori chiar ca o primejdie ce trebuie ocolită și o dușmană ce trebuie prigonită. Dealtminteri, care cărturar român de bună credință, nu va da drept Papei Pius X, care aducea aminte vrăjmașilor Miresei Domnului, că: „Biserica, chiar și vestind pe Hristos răstignit — sminteală și nebunie pentru lume — a devenit cea dintâiu inspiratoare și promovatoare a civilizației. Ea a răspândit-o pretutindenea unde au predicat apostolii săi, păstrând și desăvârșind bunele elemente ale civilizațiilor antice păgâne, scoțând din barbarie și ridicând până la o formă de societate civilizată popoarele noi cari au căutat scăpare la sânul său de maică, și dând întregii societăți, încetul cu încetul fără îndoială, dar într'un ritm sigur și totdeauna progresiv, acea trăsătură atât de caracteristică pe care și astăzi o păstrează pretutindenea. Civilizația lumii e o civilizație creștină, și e cu atât mai adevărată, mai durabilă și mai bogată în roade de preț, cu cât e mai categoric creștină, și cu atât mai decadentă — spre marea nenorocire a societății — cu cât se sustrage ideii creștine. Astfel, prin forța intrinsecă a lucrurilor, Biserica și în zilele noastre este de fapt străjuitoarea și ocrotitoarea civilizației creștine”. (Enc. II fermo proposito, către episcopii Italiei, în 1905).

Acesta-i adevărul. Și de aceea recenta ieșire a Societății Scriitorilor Români — de când îl are pe d. Victor Eftimiu, nepot de preot, pare-mi-se, în frunte — cu lozincă separării Bisericii de stat, a mârșit mult pe toți câți cugetă creștinește în lumea noastră românească. Ce duh rău se va fi instăpănit, momentan, asupra acelei Societăți, s'o facă să formuleze o astfel de dorință, dictată, chipurile, de — mai binele Bisericii? Știm doar prea bine ce înseamnă dincoace de Atlantic separația din chestie: încătușarea și jeluirea Bisericii, strivirea învățământului religios, oropsirea și prigonirea slujitorilor altarelor: distrugerea satanică a creștinismului. (După cum s'a vădit asta în Franța și Spania). Vorba lui Cavour: Chiesa libera in Stato libero

(= Biserică liberă în Stat liber!) e vorbă frumoasă, și atâta tot. Văl sclipitor, sub care se ascunde urâciunea pustiirii. Pilda spaniolă e proaspătă. Osânda acestui atentat de asasinat, cu toate temeiurile ei de îndreptățire, e cuprinsă în enciclica *Dilectissima Nobis* (3. VI. 1933), a Sf. Părinte Pius XI de binecuvântată pomenire. „C'ar trebui separat Statul de Biserică: dar asta-i o teză absolut falsă, o greșeală extrem de fatală în urmări!” strigă și Pius X, care osândește și el legea franceză pentru separația odioasă și păcătoasă. (Enciclica *Vehementer* din 1906).

În amărăciunea noastră avem și o mângâiere: la locurile cu răspundere nu se gândeste, nici nu se vorbește, ca mai nou la Societatea Scriitorilor Români. Ministrul Cultelor și al Artelor, d. *Ghiță Pop*, a ținut să mărturisească sărbătorește: „România, ca Stat Național, nu va putea să neglijeze Biserica, și socotesc că niciodată nu va putea fi vorba la noi de o separațiune a Bisericii de Stat”. Clișeele străine nu-s pentru noi. Nici experimentări cari ar însemna destrămarea și pierire. Mai ales la un neam pândit din toate părțile de dușmani neîmpăcați. Și ce năpastă mai mare s'ar putea abate asupra capului nostru, decât slăbirea credinței noastre creștine, și războiul de exterminare ce s'ar deslănțui împotriva ei? Pentru că, fără doar și poate, la asta ar da loc ușa deschisă prin separația pomenită carea, se știe, e numai primul pas al materialismului în marș spre distrugerea a tot ce-i spiritualitate și creștinism. Jocului de cuvinte în care se complăce socialismul de salon — „religia e chestie privată” — îi urmează *fapta* concretă, propovăduită și cu graiul, fără ocolișuri, de *Lenin*, omul de o consecvență de fier: „În ce privește partidul proletariului socialist, religia nu-i afacere privată. Partidul nostru, ...partidul socialdemocrat al Rusiei, chiar dela întemeierea sa, și-a fixat drept scop, între altele, să combată orice îndobitocire religioasă a muncitorilor. Pentru noi lupta de idei nu-i o chestie privată. Ea interesează întreg partidul, întreg proletariatul”. — Deschis și pe față, nu-i așa? Și *Lenin* nu s'a abătut nici o iotă dela acest crez al său, pe care-l vestia deja în articolul-

program din primul număr al publicației roșii *Novata-Jizn* (Vieța Nouă) din 1905. Ajuns la putere, dânsul a rămas până în capăt dușman neîmpăcat al „canaliei idealiste”. Creștinismul însă nu l-a putut stârpi radical din Sovietia. Imprejurare care, în 1928, a stors tovarășului *Stalin* cuvântul bine cumpănit, și care a dus la unele roade pe care azi le vede o lume întreagă: „Rusia sovietică n'are cătuși de puțin intenția să combată credința cetățenilor săi într'un Dumnezeu, oricare ar fi acela. Nimenea nu poate fi fără un ideal. Pentru cinci Ruși la sută acest ideal este comunismul. Pentru ceilalți nouăzeci și cinci asta-i credința religioasă. Ar fi deci o absurditate politică, și o crimă contra principiului sovietic, să fie ridicați ceia împotriva ăstora”. (*G. Goyau*: Dieu chez les Soviets. Paris 1929).

Jocul cu focul e totdeauna primejdios. Rolul Statului fiind acela de a sluji celor cârmuiți, nu de a procura hatăruri celor dela putere, cum observă *Leo XIII* (enc. *Diuturnum illud*), și cu atât mai puțin de a menaja extravagante primejdioase, ori după ce saltimbanci ar fi imitate, trebuie să pună frâu demățului cu vorbe nesocotite. Ca să nu alerge după apă când casa arde în vâlvătăi. Căci o idee greșită, odată ce-i lansată, poate deveni torță incendiară. N'or fi ele multe mâinile criminale cari poartă această torță, dar dezastrul pricinuit astfel de regulă e catastrofal. Și de dragul unei cărdășii mărunte, dar cu capul în mână — tăciunarii nici când n'au fost cei mulți dintr'o societate — oricât de dichisiți și de sclivisiți ar fi, cârmuirea conștientă de răspunderea ce o are, nu poate îngădui așa ceva. Adevărul acesta e limpede: „Nu stă în dreptul unui număr mai mic ori mai mare de spirite deșuchiate să schimbe temeliile esențiale ale vieții omenești. Ateii (dacă există așa ceva) se plasează în afară de condițiile necesare ale existenței sociale. A trage dungă, de hatărul lor, peste efectele unei obligații fundamentale, anterioară oricărei organizații politice, ar însemna să se acorde orbirei lor, voluntară ori ba, un privilegiu excesiv... (Cei dela putere) pentru a se desvinovați, ori pentru a-și proslăvi apostasia, invocă respectul de care-s stăpâniți

față de libertatea conștiințelor. Numai cât asta nu-i decât un pretext. De fapt dânsii impun samavolnic celor mulți impietatea cătorva, ceea ce e cu mult mai potrivnic libertății decât să menții contra unora un principiu care-i necesar tuturor”. (Msgr. d. *Hulst*).

Nu ne-a dat Dumnezeu duhul temerii de oameni. Mai cu seamă că se cunoaște și sfârșitul dușmanilor Bisericii. *Combes* se lauda în 1904: „Am să dau gata reacțiunea clericală. Dați-mi numai trei luni, nu mai mult”. — A avut de trăit mai mult. Biserica a rămas, el s'a stins în balamuc. *Jaurès* striga cât îl țineau puterile, în 1906: „Biserica nu mai suflă”. — Biserica trăiește. El a fost asasinat. *Briand* ținea, în 1908, să fie tulnicul isbândeii necredincioșilor: „Biserica se destramă ca o sdreanță lăpădată”. — Biserica Franței catolice a înfruntat glorioasă toate vrășmașile. Cobia rea s'a pogorît în groapă desiluzionată. — Pomenim cazuri mai noi din Franța, pentru că ce-i rău aci vād și mai-muțăresc ai noștri. Aceeaș a fost și este însă și aiurea, pretutindenea, soarta Bisericii prigonițe și a prigonitorilor ei, lucru constatat și de *Lactanțiu* încă pe vremea când abia încetaseră prigoanele păgâne din primele veacuri de viață a Bisericii lui *Hristos*.

Noi Români avem destule năcazuri. Ne mai trebuie și blestemul jignirii conștiințelor și a sfârtecării sufletului acestui neam crescut în pridvorul Bisericii, hrănit la altarul ei, scutit sub strașina ei? Ferească-ne Cel de sus de o asemenea încercare pricinuitoare de tulburări de neînchipuit și, de suferințe fără număr, pe lângă toată înfrângerea nesocotiților ce s'ar repezi la Biserica.

Vestitul cuvântător bisericesc francez din veacul trecut, bunul psiholog *P. Combalot*, tocmai cobora de pe amvonul unei biserici din Lyon, unde vorbise despre nebunia epigonilor voltaireni cari băiguiau despre apropiatul sfârșit al Bisericii. Aruncându-și privirea spre Alpi, s'a mai îndreptat odată spre ascultătorii săi: „Iubiților. Din acest oraș se vede Montblancul, nu-i așa? Iaca, vă spun un lucru: Șoarecii n'o să roadă Montblancul! — Nici ai noștri n'o să roadă Ceahlăul. Des-

## FOIȚA „UNIRII”

### Dacă ar fi obiectivi...

Cu drept cuvânt exclamă un filosof moralist: „Este îngrozitor, să vezi ignoranța la muncă!” — Cu cât este mai îngrozitor să vedem neadevărul, rătăcirea, minciuna în plină activitate, în viguros atac! Durere, aceasta o putem vedea, o putem constata, chiar la noi acasă: pe trupul și pe sufletul țării și națiunii noastre române!

De câte ori au fost dovedite, cu argumente de nerăsturnat: adevărul Bisericii catolice și rătăcirea eterodoxilor reformați și a altora! Atât cu argumente dogmatice, cât și cu istoria bisericii în mână! De câte ori a fost dovedit, că Biserica Romei ne-a salvat, atunci, când eram pe panta să dispărem de pe scena națiunilor, ca Români! În veacul XVII. Români din Principate se grezicau; cei din Ardeal se maghiarizau, prin biserica reformată — calvină — nu prin cea catolică, iar cei din Banat se sîrbizau, prin Biserica ortodoxă națională sârbă. Roma la 1700 ne-a născut a doua oară. Subsemnatul am fost scris, cu iscălitura: „un profesor”, un articol, cam în anul 1925, în „Unirea”, în care arătam, că nu Biserica ortodoxă este

aceea, care a conservat Neamul Românesc în decursul veacurilor, ci cea „șapte vieți în pieptu-i de aramă” a Românilor — putera sa naturală de rezistență. Când apoi atât de multe și de mari greutăți s'au tălăzuit asupra Neamului Românesc, încât și celea 7 vieți din pieptu-i de aramă s'au epuizat, Unirea cu Roma, a Românilor ardeleni, a salvat întreg Românismul. Orice religie, orice Biserică aduce un oarecare aport națiunii, care o mărturisește și anume: atâta, câtă capacitate și virtute spirituală reprezintă și are în sine. Deci și ortodoxia a adus un oarecare aport în viața Românismului: dar' foarte puțin, deoarece foarte mică este virtutea spirituală a „ortodoxiei” bizantine. Și fiindcă această ortodoxie a venit cu un „legion” de împrejurări insoțitoare, fatale, pe capul bieților Români, cari numai nefericiri, sărăcire materială și spirituală, întunec, decadnță morală, uitarea și lăpădaree limbei și a scrisoarei latine, strămoșești, au adus: ortodoxia orientală a stricat nemărginit mai mult, Românismului, decât a folosit.

Conaționali ortodocși, dela *Telegraful* din Sibiu, au promis, că vor da răsunat desmintitor acestei expunerii, a mele. Până în ziua de azi însă nu s'au ținut de cuvânt. Nu; pentru că acest adevăr nu se poate desminti, și oricine urmează obiectiv și sincer firul adevărului istoric, nu poate, să nu ajungă la concluzia, la care am ajuns eu. Dear' nu

degeaba a exclamat și *Cezar Boliac*, cam așa: „O, ce soarte plânguroasă și jalnică, a trebuit să ne treacă pe noi Români din Biserica apuseană, în sfera de influență a ortodoxiei bizantine!” — Nu degeaba a exclamat cu durere, celce a constatat, că „fatalul destin al istoriei” ne-a dus spre perzania noastră, în biserica ortodoxă bizantină...

De atunci încoace, apoi, regretatul fost profesor la universitatea din București *M. Săulescu* a arătat în o conferință, care a ieșit și în broșură separată, că atât este de adevărat, ceea ce a exprimat *H. Rădulescu*, când, în piața Blajului s'a descoperit capul, exclamând: „De-aci a răsărit soarele Românismului”, încât nu numai redeșteptarea culturală, națională și socială ne-a adus-o unirea ardelenilor cu Roma, dar' chiar și avântul național, care a condus la biruință armata română, la *Plevna*, la *Grivița* și peste tot în campania din Bulgaria, din anii 1877—1878; este fructul acestei uniri cu Roma. Fără această unire, am fi întâ ziat, ne-am fi pogorît în neant și nu aveam puțința, conștiința de noi înșine, organizarea; nu aveam bărbății formați, — ca: să putem face unirea principatelor la 1859, revoluțiile din 1848, să ne eluptăm independența, să ne făurim regalitatea. Ce am fi fost noi apoi în 1916—1919, când prin războiul mondial, s'au pus pe tapet problemele naționale, făurirea țării pe bază națională, dacă nu ne-ar fi deșteptat — pe

pre asta nici un binecredincios român nu se îndoaie, nici că se va îndoi. Ar fi, totuși, o fărâdelege, și tentativa de a murdări Ceahlăul credinței creștine române.

**Cuvinte luminate.** În vederea prasnucului Nașterii Domnului — Sărbătoarea Păcii — Preasf. Ioan Bălan al Lugojului s'a îndreptat spre toți fiii sufletești ai Preasf. Sale cu o părintească *scrisoare pastorală*, din care reținem și noi rândurile de mai la vale:

[...] Pe un mare învățat francez — Montesquieu — care n'a fost întru toate ascultător de Biserică, mintea lui l-a silit să scrie următoarele cuvinte: „Lucru minunat! Religia creștină, care nu pare să aibă altă țintă decât fericirea din lumea cealaltă, ne câștigă fericirea și în lumea aceasta“. Iar ministrul Statelor Unite, care reprezenta America de Nord la Paris, când în Iulie 1939 s'a ținut sărbătoarea eroinei franceze Ioana de Arc la Rouen, în cele mai tulburi vremi pentru omenire, căci toți se temeau că va izbucni războiul, a ținut să dea curaj poporului francez cu următoarele cuvinte: „În aceste momente, cei mai puternici aliați ai Franței sunt adevărurile veșnice“, adică credința creștină.

[...] Dându-și bine seama, de sarcina grea, ce i-a pus-o Dumnezeu pe umeri de a conduce pe toți oamenii pe căile dreptății și ale păcii, Papa Piu al XII-lea, în repetite rânduri a atras atențiunea lumii întregi asupra pagubelor și nenorocirilor, pe cari le aduce războiul. A rugat apoi pe conducătorii popoarelor să lase la o parte învinuirile, amenințările și pricinile, cari fac neînțelegerile între popoare, și să încerce a înlătura neînțelegerile cu singurul mijloc potrivit, stând de vorbă la olaltă cinstit și sincer. Apoi a rugat pe toată lumea să-și păstreze liniștea, să nu facă turburări, ba chiar să încurajeze încercările de împăciuire. O vorbă scumpă de tot a spus acestora Sfântul Părinte: „Mintea e care croiește drumul dreptății, nu armele“.

Multe Lui stăruințe pentru a împiedeca războiul nu păreau să reușească. De aceea, la 31 August 1939 a dat un indemn guvernelor Angliei, Franței, Germaniei, Italiei și

Poloniei, spunând, că nu și-a pierdut nădejdea în reușita tratativilor și speră că se va ajunge la o hotărîre (soluție) dreaptă și pașnică, pe care o dorește toată lumea. Deci în numele lui Dumnezeu, roagă guvernele Germaniei și Poloniei să facă tot ce le stă în putință ca să nu se înrăutățească situația. Apoi roagă guvernele Angliei, Franței și Italiei să-I stea într'ajutor la împăcarea Germaniei și Poloniei.

Dacă aceste indemnuri părintești ar fi fost ascultate de toți cei puși să cărmuiască popoarele, n'am fi ajuns la nenorocire, cari au năvălit peste toate popoarele lumii; ci am fi avut cu toții parte de pacea, pe care a adus-o Fiul lui Dumnezeu pe pământ.

În mijlocul valurilor turbate ale războiului, singură Biserică lui Hristos luminează și mângăie. Băgați bine de seama, iubiții Mei, că vorbele înțelepte ale Papei, cum trebuie să fie pacea, le primesc și le spun și le spun și conducătorii popoarelor, ce sunt în război, nu chiar toți, dar aproape toți. Iar când Polonia a fost înfrântă, și o delegație de Polonezi s'a prezentat Sfântului Părinte, așteptând cuvinte de mângăiere pentru neamul lor, cu toate că dușmanii acestui popor, în acele vremi, erau foarte tari pe toate fronturile, Papa le vorbește ca adevărat om al lui Dumnezeu pe pământ. Vrednice de însemnat sunt cuvintele pline de nădejde: „Țara voastră, în cursul veacurilor, a putut pierde, pentru un timp mai lung, ori mai scurt, teritoriul său, averile și neatârănarea sa; dar nu și-a pierdut niciodată credința... Nu vă zic să vă ștergeți lacrimile. Hristos, care a plâns pe prietenul său mort, pe Lazar, și ruina patriei sale, culege lacrimile ce le vărsați pentru scumpul voștri morți și pentru această Polonie, care nu vrea să moară, ca să le răsplătească odată.“

## Noua ordine și Biserică

2)

Fiind vorba de atitudinea preoțimei față de evenimentele în curs, am rămas uimit de o decizie a unui comitet de preoți, cum și de comentariul, ce l-a făcut ziarul *Libertatea Aidealului* din Sibiu, organul oficial al Parti-

dului social-democrat, în numărul său din 10 Oct. a. c. Mi se pare, că tot așa de puțin sunt lămurii autorii deciziei amintite despre ce e Biserică creștină, ca și autorul articolului „Să fim lămurii“. Biserică creștină nu are să caute și să primească platforme și programe făcute de oameni, ci Ea are să lucreze din toate puterile pentru realizarea programului propus de Intemeietorul Bisericii, care se cuprinde în un singur cuvânt: „Iubirea“, iubirea lui Dumnezeu și iubirea față de aproapele ca față de sine însuși. Să dăm cuvântul *Libertății Ardealului*, ca să vedem cât de greșit văd unii oameni rolul, pe care l-a avut și îl are Biserică lui Hristos în viața omenirii:

„Religia mercantilizându-se însă ca profesiune, în ultimele decenii nu a mai corespuns chemării, n'a mai căutat prin propagarea învățămintelor primului socialist Isus Hristos a îndruma omenirea către iubirea de aproapele, prin respectarea dreptului omnesc, ci vânzându-se capitalismului, l-a servit cu cea mai desăvârșită ardoare, încadrându-se chiar printre cei mai aprigi capitaliști.“

Nu este exagerat dacă se spune că, unii dintre principalii factori ai dezastrului actual — provocat de politica nazisto-fascistă — au fost preoții, cari acoperii de perdeaua fumului de tămăie au infiltrat în sufletul omului naiv ura rasială, au pângărit și murdărit crucea, acel semn al jertfei omului pentru dreptate, libertate și pace, și-au ridicat-o ca stindard războinic în contra bolșevismului. Nu s'a uitat că din lipsă de motive serioase nebunescului război condus de Antonesceni i-s'a dat denumirea de „război sfânt“. O lozincă crudă în dosul căreia se ascunde naivitatea țărânului în lumea misticismelor tot de corpul preoțesc, a cărui adevărată menire creștinească era de a-l ridica la treapta omului conștient, de a-l ajuta la lumina culturii secolului de față.

Astăzi cetim cu oarecare nedumerire Apelul lansat de comitetul de inițiere pentru intrarea preoțimei în cadrele partidului muncitoresc Social-Democrat. Ne miră și ne bucură faptul, fiindcă vedem prin acest act — impus de cerințele vremii — adevărata pocăință a păcatelor trecutului, vedem redesteptarea spiritului la realitate și vedem înțelegerea menirii preotului de-a lupta în rândul celor mulți și umili pentru revendicările sociale dictate de însuși capul bisericii creștine Isus Hristos.

Se citează în acest apel „Centralizarea (colectivizarea) tuturor veniturilor Bisericii așa fel ca să fie posibilă o justă repartitie a acestora acolo unde nevoile o cer“; credem tot atât de important ar fi și colectivizarea averilor imobile existente, cari în prezent reprezintă un imens capital mort neaducând nici un

Românii de pretutindeni — și nu ne-ar fi pus la cale Biserică Română unită cu Roma! Am fi fost absenți dela areopagul păcii din Paris și s'ar fi format lumea fără noi. — România nu ar mai exista, nici mică, nici mare. — Acestea sunt concluziile regretatului M. Săulescu. Iar de aici urmează — și de ar trăi M. Săulescu, ar spune-o el, — că nici azi nu am mai învățat sabia, ca Români, în acest război, dacă nu ne-ar fi reînnoit viața în ceasul 11-lea, unirea cu Roma.

Insuși d. Onisifor Ghibu, care a citit și a cercetat foarte mult, după ce, la primele sale ieșiri împotriva Bisericii Române Unite cu Roma prin anii 1919/920 s'au dat convenițele replici, obiective și pragmatice, din partea celor din aceea Biserică, scriind mai departe în public, în cauză, a trebuit — voind să fie obiectiv și sincer — să facă propunerea, într'o zi: „Să ne întoarcem, la starea de înainte de 1054“, — făgăduind, că va urma a scrie în direcția aceasta. Dar' și-ai găsit-o! Au roit asupra dânsului — desigur — cei neobiectivi, preocupați, în cari, cum a constatat cineva: „este mai mare ura față de latini, decât iubirea față de adevăr“, l-au admoniat, l-au lingușit, l-au terorizat — poate — și l-au determinat, să nu mai scrie în înțelesul de mai sus, nici să mai facă propuneri, cari combat alipirea de bizantinismul grecesc. Cel puțin eu altfel nu-mi pot explica oprirea bruscă,

la drumul de jumătate, în recunoașterea adevărului, în ce privește dezbinarea orientală, parcurs de d. Ghibu, și reluarea firului de lovire în Biserică apuseană, ce e drept cea romano-catolică, mai mult și mai puțin în cea greco-catolică.

Și numai așa imi explic și amețirea multor alți frați români ortodocși, cari cercetând obiectiv, au început a descoperi rădăcina și greșala bizantinismului oriental grecesc și recunoaște adevărul, privitor la Biserică catolică romană.

Cercetând în mod obiectiv și urmând până la sfârșit așa, cu iubire față de adevăr și față de națiune, ar fi trebuit, să treacă întâi ei înșiși; apoi să vestească întregii lumi ortodoxe române, că obiectivitatea și tăria voinții aici trebuie să ducă pe toți Români: la recunoașterea rădăcirii din punctul de vedere al adevărului dogmatic, istoric și moral al celor din partida greco-bizantină și a pagubei ce a adus bizantinismul din punctul de vedere național, cultural, economic, social și moral Românismului întreg; iar ca încheiere reînnoirea generală a tuturor Românilor, în cea unică turmă alui Isus, care este Biserică universală, care își are căpetenia în Roma; pe urmașul S-lui Petru.

Dar' nu au mers până la sfârșit cercetând, constatând, recunoscând, și mărturisind. Ci de-odată s'au oprit, au renegat adevărul

mărturisit odată și au început din nou a-l nega, a-l combate și a-l injura. Nu-mi pot explica aceasta inconsecvență, aceasta apostatare, a atâtor, cari cu vorba, ori în scris, urmând logic și desinteresat au fost ajuns în orbita luminei adevărului, să-l constate, să-l semnaleze, decât că au fost terorizați de către neamicii Bisericii Latine, cari au putere asupra lor și în cari este mai mare ura față de Roma catolică, mama noastră de sânge, care ne-a născut și a doua oră, când era să dispărem de pe scena națiunilor lumii — decât iubirea pentru adevărul logic, istoric, național, teologic și moral.

Doar cu timpul, nu numai atâta s'a dovedit, cât a spus regretatul profesor M. Săulescu dela universitatea din București, dar s'a dovedit și s'a scris de către d. Drăghicescu, în „Psihologia Poporului Român“, București 1907 și mai mult, pe paginile 357 și 358... Și anume, că: „Slavismul bulgar și străin stătea gata în două rânduri, să ne înghită, mulțumită bisericii ortodoxe, ce aveam comun cu el. [...] Dacă neamul nostru se păstră și scapă, aceasta nu fu prin —, ci peste biserică“. Iată dovedit și stabilit prin un cercetător logic și obiectiv, până aici, că nu biserică ortodoxă ne-a hrănit, ne-a susținut vii ca Români; nu ea ne-a salvat, în decursul veacurilor, din primejdii, cari ne-au lovit, dar chiar și însuși biserică ortodoxă a



olos societății. Aceste averi pe lângă o repartizare socială bine determinată ar acoperi o parte din nevoile arzătoare actuale, sanatorii, căminuri, azile de bătrâni, orfani de război, etc\*.

Comitetul de preoți, despre cari vorbesc „Libertatea Ardealului“, nu e compus din preoți de ai noștri. Dacă totuși ne spunem cuvântul, o facem pentru că în legătură cu pasul făcut de ei, se vorbește în genere de credință, de Biserică și preoțime. Vrem să lămurim chestiunea, care poate fi atitudinea Bisericii noastre și a preoțimei în fața evenimentelor în curs. Biserica catolică nu a nesocotit niciodată problema socială. Ea în decursul veacurilor a luptat totdeauna pentru o mai mare dreptate socială, pentru o mai echitabilă repartitie a bunurilor, pentru o armonizare a intereselor clasei capitaliste și ale clasei muncitoare. Și dacă s'au făcut îmbunătățiri în soarta muncitorilor în decursul veacurilor, în primul rând e a se mulțumi Bisericii catolice. Biserica catolică și conducătorii ei de multe ori au luat poziție împotriva puternicilor vremelnici, făcându-i să nu uite, că toată puterea vine de sus dela Părintele luminilor.

În timpul mai nou Biserica și-a spus cuvântul în epocalele enciclice „Rerum novarum“ și în „Quadragesimo anno“, precum și în conversațiile dela Malines, al căror rezultat se cuprinde în minunatul „Codul social“. Toată acțiunea catolică — pe plan temporal — tinde spre luminarea poporului și emanciparea lui de sub orice tirănie, mai cu seamă de sub tirănia latifundiarilor și a capitalismului organizat în trusturi. Că nu a putut ajunge la tronarea unei depline dreptăți sociale, nu e vina Bisericii, care luptă numai cu arme spirituale împotriva poftei de stăpânire și a poftei de argint.

Cei cari socotesc pe Isus drept „primul socialist“ și cei cari îl numesc comunist, socotindu-l ca pe un Marx, Lassale, Bebel și alți corifei ai socialismului, greșesc profund. Toți aceștia se gândesc numai la trup și la viața pământească, pe când Isus a zis: „Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu... Că ce folos, de-ar dobândi lumea toată, dacă își va pierde sufletul“. El admite dreptul la avere particulară și la înmulțirea ei, cinstește familia predicând indisolubilitatea căsătoriei și cere împlinirea datoriilor față de țară și față de Dumnezeu. Arată calea, care duce la armonie între oameni și popoare poruncind, că „Tot ce vreți să vă faceți vouă oamenii, faceți și voi lor așașderea“. El nu e un filosof oarecare, nici socialist, sau comunist, ci e „lumină din lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat“.

Care poate fi atitudinea Bisericii și a slujitorilor ei față de noua ordine, ce începe să se contureze pe orizontul politic și social?

adus aceasta primejdie, de care am scăpat prin alte mijloace și bravuri. Iar acestea mijloace nu puteau fi, decât, cum spuneam eu în articolul meu, cu neputință de a fi desmintit: „cele șapte vieți de aramă“ din pieptul Românului. Iar când și acestea au secăt, atunci ne-a redat vieții și existenței pe scena națiunilor lumii, tot Roma lui Traian, dar acum nu numai latină, ci și catolică și papală. Cine neagă aceasta, neagă evidența istorică, neagă pe Mihail Kogălniceanu, pe Cezar Boliac, pe M. Săulescu, pe d. Drăghicescu, pe Xenopol, pe Nic. Iorga și alte talente competente și autorități istorice...

(Urmează)

prof. Cornel B. Andrea

## Spre culme

*Cu fiecare zi tot mai aproape  
De vârful solitar, din depărtări,  
Ajuns-ai cu sforțări și cu răbdări,  
Să 'ți vină ceriul singur, sub pleoape.  
Destinul tău și-al tuturor, e tot spre culme.  
Așa e scrisă 'n suflet străduința.  
Acolo te așteaptă biruința,  
Și Cel ce dă vieții farmec, nume.  
Privind în urmă, n'ai nici un regret.  
Te-ai ostenit pentru mărirea Lui.  
Il vezi și totuși par'că aicia nu'i,  
Și iarăși, în spre culme, urci încet.  
Simțești că ești pe drumul drept și bun.  
Ii simți poața blânderor priviri,  
Iubirea Lui o vezi în amintiri.  
Și toate cântă 'n tine și 'i-o spun.  
De-acolo zările vor curge lin  
In mari nădejdi, cu vecinicia scut...  
Gândirea mea așteaptă s'o ajut,  
Dar marea mă înghite din senin.*

I. B. Buteni

Ea nu se va opune la nici o schimbare în spre bine, ba Ea însași va arăta calea, care duce la dreptate și armonie. Când Partidul național-țărănesc spune: „Nici un adversar la stânga“, Biserica noastră pune un „dacă“: „Nici un adversar la stânga, dacă Isus Hristos e respectat ca Dumnezeu și om și doctrina lui, bazată pe iubire, e acceptată ca doctrină de bază a noiei ordine“. Pentru că scris este: „Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele mele nu vor trece“.

Să nu uităm sfatul lui Gamaliel, rostit în sinediul iudovesc: „Dacă o învățătură e dela oameni, se va prăbuși ca tot ce-i omenesc. Dacă e dela Dumnezeu, nimeni nu-i va putea sta împotriva“.

Oct. Popa

## Știri mărunte

**Alt guvern!** Pricini datorite neastampărului unor doritori de-a ajunge singuri la putere au dus la demisia cabinetului Sănătescu. Noul guvern s'a format cu d. general N. Rădescu în frunte. — Nădăjduim că „numărul restrins al nepricepuților“ — vorba actualului premier — va fi trezit la realitate, carea nu îngăduie tulburări anarhice, ce pot duce la destrămarea țării.

**Danii regale.** Suveranul nostru a dăruit pentru Moldova și Ardealul năpăstuit trei milioane de Lei. Augusta Sa Mamă Elena, la rândul său, a dat în acelaș scop, două milioane de Lei.

**Premierul englez septuagenar.** Luna trecută d. Winston Churchill, primul ministru englez, a împlinit șaptezeci de ani. Descendent al strălucitei familii a Marlborough-ilor, premierul de azi al Marii Britanii, e întruchiparea desăvârșită a calităților neamului său: calm, precumpănitor, tenace, dărz, și neșovăelnic, odată ce a luat o hotărîre mare. În tinerețe ziarist, luptător pe front (contra Burilor), deputat, apoi ministru (în trecutul războiului mondial), iar acum prim ministru, în cele mai grele ceasuri ale țării sale și ale Europei. Mare minune că aniversarea aceasta l-a găsit acasă și nu într'un bombardier, pe-un crucișetor, în tundrele Siberiei ori prin zonele pline de zăpușală ale tropicelor, cum observă redactorul diplomatic al agenției Reuter despre acest uriaș al voinței, a cărui energie molipsește colegii de Guvern și bagă în sperieți doctorii, a căror sfaturi nu le ascultă.

**Lupte grele în Ungaria.** După știri recente au căzut între multe alte localități, și orașele: Szigetvár, Kaposvár, Dombóvár, Miskolcz și Vác. Se dau lupte grele între Balaton și Drava, Balaton și Dunăre. Pe lângă toată rezistența opusă, Țara Pustei va fi, nu veste mult, înfrântă. Recent au căzut și Balassa-Gyarmat și Paks. Budapesta e încunjurată din trei părți.

**Locale.** Măne, Dumineca săptămânii X după Înălțarea Sf. Cruci, va predica în catedrală păr. Dr. Eugen Popa, prof. de teologie.

**Vlădici ortodocși ruși în săbor.** Amăsurat unei vești răspândite de agenția Rador, dela 21-23 Noemvrie c., a avut loc la Moscova un săbor al episcopilor bisericilor ortodoxe ruse, la care au luat parte 30 de vlădici. Se încrestează indeosebi cuvântarea locțiitorului patriarhului, care, se spune, că a vorbit despre activitatea Bisericii ortodoxe ruse în timpul războiului.

**Frământări mari în Grecia.** Clica neastampărilor din Grecia, deși în disparență minoritate numerică, și cu toate greutatea clipei — ori poate tocmai pentru aceea — au vrut să pună mâna pe putere, recurgând și la acte de violență. Li-s'a răspuns însă, după aceeaș metodă, de tabăra Grecilor strecurați la minte și de forța armată britanică. În curând au să fie puși la punct definitiv și după cuvîntă.

**Laudă meritată.** Premierul Angliei, d. Winston Churchill, într'o recentă cuvântare ținută în Camera Comunelor, a povestit c'a vizitat armata franceză ce luptă împotriva Nemților și c'a rămas convins că „soldatul francez, bine echipat și bine condus, este de neîntrecut“. Trupele acelea „mărșăluiau prin viscol“, — zice Dsa. — „Erau toți tineri între 18 și 22 de ani. Mijlocia era 20 de ani și este mare lucru să fii francez de 20 de ani, să fii bine echipat, bine înarmat, și să ai de răzbnat și de salvat Franța. Lumina din ochii acestor oameni mi a dat una dintre cele mai mari încrederi în vecinul nostru cel mai apropiat și prietenul vechi în război. Acest prieten se va ridica la viață din ruinele, mizeriile și nenorocirile din trecut, astfel că Franța se va număra încăodată printre marile puteri ale lumii“. — Fă, Doamne, să fie așa cât mai curând!

**Dă ca bobii și găcește...** După cum e informată agenția Rador (7. XII. 44), la ministerul de externe din Washington se dă cu socoteala că, la următoarele date, reprezentanți ai celui minister vor putea să intre în unele orașe ocupate acum de Nemți: Viena, 1 Aprilie; Praga: 1 Martie; Danzig și Kopenhaga: 1 Februarie. — Fapt e, cum remarcă și generalul Smuts că, deocamdată „mașina militară continuă să funcționeze, și armata germană luptă cu îndărjire. Sfârșitul (— cu înfringerea Germaniei —) e sigur, dar data când se va produce nu o știe nimeni“. La nici un caz însă tare departe nu mai poate fi. — În Camera Comunelor d. W. Churchill, la 29 Noemvrie c., amintind că într'un discurs anterior a pronosticat sfârșitul războiului în primăvara viitoare, ori la începutul verii, a ținut să precizeze: „Părerea mea actuală este că nu trebuie să desmint aceste previziuni. Dimpotrivă, dacă ași vrea să fac o modificare, ar trebui să șterg „începutul“ din fața cuvântului vară.“

## FRIDERIC HÖNIG ARAD, STRADA BARIȚIU 10-21

„Inreg. F. S. 34/1931 Arad“ cf. dispozițiilor  
în vigoare

Cea mai veche  
și mai mare turnătorie de clopote  
din România.

La comandă fabrică clopote de orice mărime din cel mai curat bronz pentru clopote, pe lângă garanția mare și cu prefixarea precisă a tonurilor. Invenție proprie licențiată. Rechizite și saune de fier pentru clopote. Motoare electrice pentru clopotit. — Telefon 376.

Fondată  
la anul 1840

